

SELMA ANTTILA

KAUPUNGIN
LAPSI

Selma Anttila
Kaupungin lapsi

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24176076

Kaupungin lapsi:

Содержание

I	4
II	13
III	23
Конец ознакомительного фрагмента.	34

Selma Anttila

Kaupungin lapsi

I

Saima oli väikkyvä, iloinen kaupungin neito, poimutteli tukkaansa palmikoilla ja kähertimillä, jotta se laveana ja liehuvana ympäröi hänen valkeita kasvojaan ja varjosti mustia silmiä.

– Oo, kuinka tämä elämä väliin on ihanaa! huudahti hän hypähdellen siroissa kengissään loivia portaita alas monikerroksisesta kivimuurista. Koko hänen olentonsa oli soma ja hyvin hoidettu, hieno, hilpeä ja pehmoinen.

– Ei laisinkaan – ei tämä elämä ole sinne päinkään kuin sen pitäisi olla, puhui hän vanhalle ystävälleen, koulun johtajattarelle, joka arvokkaasti säilytti kasvoillaan äidillisen hymyn suosikkinsa kaikissa tuulissa.

– Ei ole! huudahti Saima vielä varmemmin kadulle päästyään. – Minä tahtoisin päästä täältä pois sellaiseen paikkaan, missä saisi reuhtoa ja laulaa ja huutaa ja kuulla kaiun vastaavan suloisia haukkumasanoja, missä saisi uida rauhassa taivasalla ja auringossa, kiikkua aalloilla ja puiden oksilla, kiivetä kukkuloille ja nähdä kauas! Vaan sellaista paikkaa ei ole minun laiselleni kaupunginnukelle!

Saiman iloisuus oli mennyt. Mustat silmät samentuivat, sirot kengät kapsuttelivat laimeasti kivistä käytävää ja pehmeät hartiat painuivat kumarruksiin.

– Elämä ei ole ollenkaan hauskaa. Se on pelkkiä kovia katuja ja kuumuutta, pistävää aurinkoa ja inhottavaa pölyä. Huh, mennään kotiin!

Seuralainen kohautti olkapäitään. Mentiin kotiin.

– Etkö sinä tiedä yhtään paikkaa, minne minä voisin mennä? Sano pian, sinä Vanha Viisas! Saiman jalka heilui nelistävää tahtia ja itse hän lojui mukavassa leposohvassa, silkkinen patja selän takana.

– Oo, minua kyllästyttää, kyllästyttää niin surkeasti. Minä ikävöin täältä pois joka hiuksellani! Minä antaisin koko kaupungin vaipua maan rakoon, jos sillä voisin ostaa itselleni jossakin suloisen sopukan!

– Kunpa olisin varma, että tuota halua riittäisi edes niin kauan, että siihen sopukkaan ennättäisit, vaikkei sinne olisi päivänkään matkaa, niin sanoisin minne voisit mennä, puhui Vanha Viisas.

– Oi, sano, sano sukkelaan. Tai, älä sano. Minä haalin kampsuni kasaan ja lähden, lähden suoraa päätä. Saima hypähti pystyyn mukavasta asennostaan.

– Miina, Fiina, Liisa, Kaisa, kaikki työt hoi! huuteli hän. Olisi luullut heitä olevan puoli tusinaa. Fiina vain tuli naurussa suin.

– Kyllä tuo neiti osaa. Antaa minulle koko allakan nimet joka päivä.

Neiti pyöri kiireenä hänen kintereillään ja yhdessä he

väänsivät laatikot ja vaatekomerot mullin mallin ja latoivat vaatteet koppaan.

– Nyt sinä, Fiina, menet hakemaan hevosen. No, Vanha Viisas, olen valmis!

– Tuulihattu! Ei tänään enää kaupungin rannasta pääse. Voisit mennä junalla.

– Huh! En minä mene junalla. Eikö veneellä pääsisi?

– Jaa, veneellä voit päästä. Tästä meidän kärjestä sivuuttaa eräs laiva, joka menee sinnepäin ja ottaahan se selällä veneestä. Mutta se on vaivaloista. Ennen sinuna menisin vasta huomenna, puhui Vanha Viisas.

– En minä mene huomenna. Minä menen nyt juuri tällä minuutilla. Sinä ja Fiina tulette soutamaan. Kas, nyt on hevonen alhaalla. Tartuhan kopan korvaan. Hei!

Alas mentiin ja vene saatiin rannasta, josta ennenkin oli selälle saatettu. Vene keinui hiukan ja Saima heilutti sitä vallattomuuksissaan.

– Sano nyt, minne minun pitää mennä laivalla!

– Voit pysähtyä Aidaskorven sillalle ja sieltä mennä junalla

Onkaloaholle, sitten on koko pätkä hevosmatkaa Kulanpähän. Kulanpää on vanha talo mäen laidassa, lahden pohjukassa. Sano vain, että Vanha

Viisas lähetti ja sinä saat kyllä siellä olla.

– Saan olla, saan olla. Se on ihanaa! Enempää en kaipaakaan. Voi taivas, kun saan siellä olla. Tämä on niin perin hassua ja hauskaa. Aidaskorpi, Onkaloaho ja Kula-, Kula-, Kulanpää!

Sehän maistuu kuin villiriista. Ja nyt kiikumme aalloilla, ja kohta tulee laiva niin korkea kuin vuori. Se kohisee ja kyntää niin syvältä, että vesi vaahtona purskuu ja kiskoo meidät nieluunsa. Me pyörimme ja kiikumme, vaapumme ja vaivumme, puli, puli, pums – järven pohjaan!

– Hui, kauheata! Minä menen pois, laskekaa minut pois. Pian, minä hukun! Fiina huusi ja vene heilui hänen voimakkaista tempuistaan.

– No noo, Fiina! Ole hiljaa! Neiti taas hulluttelee. Eihän tässä nyt mikä kuohu tai kiehu tyynellä. Pysy nyt! Vanha Viisaskin jo hermostui.

Laivan valkoinen kylki välkkyi jo auringossa ja kokka nousi ja nousi yhä ylemmäksi veden pinnasta, mitä lähemmäksi laiva tuli. Jo heilutettiin veneessä valkoista liinaa, ja mustakaula valkea joutsen tervehti viheltäen, tuli hiljaa luo, veisti vettä kuin hiotulla terällä aaltoa murtamatta ja heitti mukavat portaat kyljellensä, tarttui veneeseen rautaisin kynsin niin lujaan, ettei vene äännähtänytkään. Fiina nauroi kuin itkusta selvinnyt hupakko ja ihmetteli:

– Kuinka tämä nyt näin?

Saima heilui jo portaita ylös, ojensi kätensä kovaan, ruskeaan kouraan ja kiikkuen hyppäsi laivan kannelle.

– Oi, hyvästi, hyvästi, Vanha Viisas ja Fiina!

Siellä oli kiiltävää pintaa, joka nauraen välkkyi ja veitikkana iski silmää.

Vanha Viisas heilutti vaaleata päivänvarjoaan ja huusi

veneestä:

- Sano terveisiä niille kuudelle!
- Kuinka monelle? huusi Saima vastaan.
- Niille kuudelle!
- Kuudelle, kuudelle! hoki Saima. Se on väliin hupsu, tuo

Vanha

Viisas.

Täällä oli sentään huumaavan vapaata. Ei muuta kuin vettä, saarta, tuulta ja laivaa. Ja nuo oudot ihmiset, vaan viis niistä. Ne kuuluivat maisemaan.

Saiman mustat silmät kiiluivat auringolle ja vedelle. Huntu hulmusi tuulessa. Näin oli hyvä olla.

Hän pääsi Aidaskorven sillalle, osti lipun Onkaloaholle ja jännitti junassa kärsivällisyyttään, yritti nukkuakin pätkällään pehmeällä penkillä, mutta siinä oli kuin kuumassa kätkyessä, jota pahanilkinen piika potkii huolettomasti ja äkeissään ja varistelee pölyä ja tupruttaa savua naamaan. Ei, parempi oli sittenkin istua ja jurottaa.

"Sano terveisiä kuudelle." Joka ymmärtäisi! Kulanpää, onhan Vanha Viisas siitä puhunut noin sivumennen. Isäntä kuollut, vanha emäntä, ja lapsia – ehkä heitä on kuusi!

Hän istui jo koppansa päällä Onkaloahon asemalla ja hengitti makeata maalaisilmaa ja koivun runollista tuoksua. Oikein nauratti tämä outona oleminen. Ei tunne ketään, ei tiedä minne mennä, keitä kysyä, istuu vain koppansa päällä kuin mikäkin siirtolainen, hyräilee. Ehkä joku kysyy. Hän sanoo

vaan ruotsinvoittoisesti "Kulanpää". Ei mitään muuta. Luulevat ummikoksi, rupeavat puhumaan hupsusta herrasväestä, joka ei mitään ymmärrä, vaikka suitset päähän pistettäisiin.

– Tarvitseeko neiti hevosta?

Saima hyppäsi pystyyn.

– Tarvitsen, tietysti minä tarvitsen! huudahti hän pojalle innoissaan unohtaen päätöksensä näytellä ummikkoa. – Kulanpäähän, onko se kaukana?

– Eihän se kaukana, pari penikulmaa vaan.

– Vaan, vai vaan! Ja teillä on tietysti rakkarinkärryt.

– Ei, vaan linjaalirattaat, kehaisi poika.

– Aijai, vai linjaalirattaat!

Poika myhäili ja heilautti kopan kärriksen peräpuolelle, istui itse päälle, kohenti ohjat Saiman oikealle sivulle ja niin sitä mentiin jyrisevää maantietä pitkin, metsien halki, peltojen poikki, kangasten kautta, ylämaata, alamaata.

– No, joko pian loppuu Onkaloaho? kysyi Saima, kun selkä alkoi väsyä ja pöly kirveliä silmiä.

– Eihän tässä vielä laidatkaan tunnu, sanoi poika.

– Mitkä laidat?

– Ne Onkaloahon laidat.

– Onko sillä laidatkin? Saimaa alkoi väsyttää mykkänä istuminen.

– Miksikäs ei olisi ja oikein jyrkät onkii.

– Onko Kulanpäässä kuusi perillistä? kysyi Saima saadakseen selville, mitä Vanha Viisas tarkotti.

- On siellä kuus poikaa.
- Ovatko ne pieniä?
- Ei vallah, koko pitkiähän ne.
- Tarkotan: lapsia.

– Ei ne mitään lapsia. Nuorin on ylioppilaskoulussa viidennellä.

– Taivasten tekijät! huudahti Saima ja ajatteli: Se on hupsu ja häijy, se Vanha Viisas. Kun tietää, miten minä inhoan pitkäkinttuisia, ilkeitä, ikäviä ja narrimaisia nulkkeja ja lähettää minut...

– Kuule, koska se laiva palaa, joka nyt meni?

– Huomenna kai. Neiti pitää nyt hatustaan kiinni. Nyt ne laidat alkavat, ja tässä laskee.

Ja kyllä siinä laskikin, viereni alas pitkää, kieroä mäkeä, jotta sora räiski ja pyörät töykki. Alas, yhä alemmas, kunnes järven pinta välkkyi puitten lomista ja Saima luuli hevosen nelistävän alamaan vauhdilla suoraa päätä veteen, vaan samassa se kiekkasi syrjään ja juosta hölkytti hiljempaa vauhtia tasaista tietä. Nyt tuli näkyviin ahot, viljavat pellot ja niiden liepeellä kaunis uutisrakennus, joka oli vielä kattoa vailla, ja lahden rannalla vanha kaksikerroksinen talo kumartelevana.

– Tuoko se on itse talo?

– Sehän se on.

Kumma vanha talo ja jörö puisto. Ei yhtään värikästä silmää missään. Pelkkää puuta ja heinää. Ja nuo vanhat harjuvaarit kahden puolen, korkeat ja jurot. Päälaella niillä on puita kuin

sakeaa tukkaa, ei läpi näe, ei taivas vilahtelee.

– Nauraako täällä kukaan? kysyi Saima pojalta.

Poika myhäili, ajatellen mitä kaikkea herrasväki kysyy, läiskäsi hevosta ohjien perillä ja ajaa hurahutti vanhan talon kuistin eteen.

Aurinko leimahti samalla paistamaan ja portailla seisoivat vanha emäntä, lyhyt, leveä, ilosilmäinen, taustanaan suuri lasikuisti täynnä neilikoita, ruusuja, pelargoonia ja kukkivia liljoja.

– Vanha Viisas käski terveisiä ja lähetti minut tänne kesälaitumelle, sanoi Saima iloisille silmille.

– Tervetuloa! Te olette kaiketi Saima, sanoi emäntä.

Saima seurasi emäntää.

– Vien teidät tänne salin päähän toiseen kamariin.

Huone oli hämärä; ei mitään pehmeätä istuinta; puinen penkki, pöytä, pari tuolia ja sänky.

– Ahaa, tuolla on korkealla piirongin päällä pikkuruinen peili! huudahti Saima. Tui, tui, uletunkohan minä näkemään nenäni, kun nousen varpailleni.

Emäntä nauroi Saiman temppuja, niin että vatsa hytki.

– Nostetaan se pöydälle, ehdotti hän.

– Riemulla! intoili Saima. Minä tahdon nähdä itseni.

– Tässä se asui Vanha Viisaskin, ehkä sopii Saimankin...?

– Saanko minä sanoa äidiksi? Minulla ei ole äitiä, sanoi Saima ja kirkkaat kyyneleet herahtivat suuriin silmiin – eikä isää. Isä kuoli vuosi sitten ja jätti minut Vanhan Viisaan huostaan, – ja Saima syleili emäntää niin hartaasti, että hän heltyi.

– Voi, voi, kun olis minullakin tytär! huudahti emäntä vesissä silmin.

– Niin, teillähän on kuusi poikaa, eikä se Vanha Viisas sanonut minulle niistä mitään.

– Se on sellainen salalysti, hymyili emäntä. Täällä hän on asunut monta kesää. Olli sen nimenkin keksi.

– Vanhan Viisaan?

– Niin.

– Kuka on Olli?

– Yksi pojista.

– Niin, tietysti. Mistä te olette heille kaikille nimetkin keksineet?

– He, allakasta ja kalenterista.

Emäntä nauroi.

– Enkö minä sentään ole typerä? Saima heitteli vaatteitaan ylös kopasta. – Nyt menisin uimaan. Olen kuin vaeltava mustalainen, hikinen ja kamalasti pölyinen.

Emäntä ihmetteli Saiman mustuutta, kun oli niin pikimusta tukka ja silmät. Eihän tuo rumaa ollut, kun oli niin valkea iho, mutta outoa se oli.

II

Vainiolla kellertävä vilja välkkyi ja lainehti tuulessa. Apila täytti ilman huumaavan makealla tuoksullaan. Maa huokui lämpöä, auringon säteet tuikkivat kuin timanttineulat ilmassa ja keveät varjot leikkivät metsänreunassa. Käki kukahteli harvakseen ikäänkuin ihmetellen itsekin, että keväällinen rakkaus houkutteli laulamaan vielä keskikesälläkin.

Saima seurasi vanhaa, poljettua polkua, joka kiemuroi peltojen poikki, heinäsarjojen halki suoraan rantaa kohti. Hän upotti itsensä valon ja tuoksujen mereen, yksinäisyyteen ja linnunlauluun.

Tämä on riemua ja ihanuutta!

Hän heittihe pehmeään, viileään ruohoon polulle, sulki silmänsä, risti kätensä ja palveli hengessään ympäristöään. Maakin tuoksui ja huokui viileyttä hänen kuumaan ruumiiseensa. Kädet ristissä niskan takana hän katseli taivaanlakea, lentävien, utuisten pilvien vauhtia ja heiluvia puitten latvoja. Ja hän oli itse kuin pieni, kiinteä piste suunnattomalla pinnalla, maahan liittyneenä kaikkeuden hiukkasena, katseleva, kyselevä...

– Kuka? Hän hypähti polvilleen, oli tuntenut maan heikosti jymisevän lähenevistä askelista.

Polkua astui mies, kirves olalla, vaatteiltaan maamies, kasvoiltaan – ? Saima ei päässyt selville, mitä hän oli kasvoiltaan,

näki vain terveen, soman suun ja sen ympärillä hennot viikset, leveät hartiat ja kaksi suoraa jalkaa hiukan erillään toisistaan, kun hän pysähtyi.

– Kuka te olette? kysyi Saima ensiksi ojentaen kätensä miehelle.

– Olenhan vaan – sanoi mies hymyillen, vaan ei ennättänyt sanoa nimeänsä, ennenkuin Saima huudahti:

– Yksi kuudesta, minä arvaan: Olli, eikö niin?

Mies nyökkäsi: Kuusihan meitä on, ja minä olen Olli, mutta kuka te olette? sanoi Olli levittäen silmänsä suuriksi. Kirves oli yhä hänen olallaan, kun hän seisoi hajasäärin Saimaa katellen.

– Minä olen Saima. Sen Vanhan Viisaan holhokki kaupungista. Joko tunnette?

– Tunnen. Tervetuloa! Olli laski kirveensä maahan.

Metsästä kuului kiihkeää koiran haukuntaa ja pellon rajaon juoksi vasikoita, lampaita ja muuta karjaa.

– Ovatko ne vihaisia? kysyi Saima pelokkaana.

– Muu, muu, ne ovat kauhean vihaisia! pelotteli Olli, jonka silmissä kiilui veitikkamaisuus.

– Narraatte!

– Ette suinkaan te pelkää?

– En, en minä pelkää, sanoi Saima asettuen uuden tuttavansa taa niin lähelle kuin suinkin taisi ja piteli hänen paidanhihastaan kiinni. Silmät seurasivat laukkaavia elukoita, ja kun ne jälleen hävisivät metsään, nauroi Saima seuralaiselleen:

– Enkös ollut rohkea? En juossut pakoonkaan.

– Minnekäs jänö juoksee, kun on pää pensaassa! Ollin naama oli niin ärsyttävän veitikkamainen, että Saiman täytyi hutaista häntä huivillaan poskelle.

– Nyt jänis kuitenkin juoksee. Ottakaa kiinni, jos saatte! huusi hän juostessaan rantaan.

Olli antoi hänen päästä vauhtiin ja kapaisi perästä.

Saima juoksi hyvin, keksi veneen rannalla, melkein kokonaan vedessä, työnsi sen järvelle sellaisella vauhdilla, että se ponnahti kauas rannasta Saiman potkaistessa ja siihen hypähtäessä.

– Ähä, piti, piti! huusi hän hengästyneenä Ollille.

– Ei ole vielä laulun loppu. Teillä ei ole airoja, mutta minulla on.

Olli työnsi toisen veneen järvelle.

– Jaa, jaa, jänis on typerä elukka, joutuu ansaan. Viekää minut rantaan, mutta päästäkää sitten vapaaksi. Minä aion mennä järveen ja upottaa sinne kaiken kaupunkilaisuuteni ja tulla sitten uutena ihmisenä asumaan teidän kattonne alle.

Olli nosti lakkiaan muuttuen vakavaksi.

– Näkemiin! Hän otti kirveensä rannalta ja lähti astumaan kotiin.

Saima istui kauan aikaa Ollin rannalle vetämässä veneessä, tuijotti kimaltelevaa järven pintaa, missä kalat tavottivat hyttysiä ja pyräyttivät eteneviä renkaita.

Saima ei nyt kuitenkaan nähnyt tuota, näki vain oman itsensä Ollin edessä, sitten kaupunkilaiselämänsä ja taas tien pelloilla ja niittypolun ja nyt —

– Ei, ei, minä olen kaikista hupsuista hupsuin!..

Hän riuhtaisi vaatteet yltään ja mulskahti veteen. Se viilsä ja hyväili. Pohjassa kuului puhdas, hieno hiekka, johon veden väreet olivat painuneet. Saima koetteli sitä jalan ja hyväili käsin, heittihe rannalle, painoi päänsä hiekalle käsiensä päälle ja lepäsi vedessä. Veden väreet lipoivat rintaa, hypähtivät leuvalle ja kutittivat korvia. Saima heitteli niitä kämmenin takaisin ja nauroi kuin lapsi.

Huu, siinä vedessä oli salaperäistä, outoa voimaa. Se pelotti näin yksin uimassa olevaa. Se oli niin itsekästä tuo vesi, vei voimat, huuhteli ja imi itseensä. Se ei ollut kuin maa, lempeä ja uskollinen, aina antava, ei ottava – niin, ottaahan se kerran!

Saima nousi virkeänä ja järkevänä vedestä, puki hitaasti ylleen ja mietti:

Kun olen kaikki ne kuusi kohdannut, niin olen kai viisas tyttö. Tää ensimmäinen, Olli, on minulle paljon opettanut. Mokokakin moukka – ei kuin Olli – ei, hän ei ole moukka. Miksikähän se mies minua luulee? Ehkä mustalaisen musikaksi! Saima nauroi sydämessään omia ajatuksiaan ja meni suoraa päätä taloon.

Istuessaan kuistilla hän kuuli karjan mylvinää, ihmisten huutoja, koirain haukuntaa, mahtavaa melua, joka monistui kallioissa, eteni järvelle ja paisui, mitä lähemmäksi karja pääsi.

Hetken kuluttua juoksi pihaan kolme pitkää poikaa kaarikkeet kädessä. He olivat hikisiä, hengästyneitä, tukka likistynyt otsalle, märkänä kuin vedellä huuhdeltu, kaulus auki ja paljas rinta ruskeana kuin paahtuneet kädet ja kasvot.

Karja oli murtautunut niitystä kylvöheinään. Härkä oli puskenut aidan kumoon, loikannut ensimmäisenä yli ja laukannut hillitönnä karjan edellä pitkin heinäsarkoja.

– Taivas, siellä minä olin juuri! huudahti Saima.

– Ei lehmät ole vihaisia! vakuuttivat pojat.

Saima hymyili ja ajatteli kauhulla kaikkia sarvipäitä. Tyytyväisyys täytti hänen sydämensä, sillä nuo kolme märkätukkaista sankaria eivät voineet tuottaa hänelle suuria kärsimyksiä, olivat oikeita miehenalkuja, rohkeita ja ruskeita, uskalsivat mennä karjalaumaan! Heissä ei ollut vähääkään tuota yhteiskoululaisten mamsellimaisuutta, ei keppulikinttuisuutta, ei käyrävirtaisuutta. Eivätkä he näyttäneet ollenkaan tarvitsevan keppihevosekseen sananratsastamista, hiuksenhalkaisemista, ei matematiikan märehkimistä eikä muitakaan koukkuja.

– Kuka teistä on viidesluokkalainen? kysyi Saima.

– Minä! sanoi vaalein sankareista. Hän oli perin Ollin näköinen.

– Kuules nyt, pikku Olli, tule vetämään sormikoukku! Saima tahtoi ärsyttää poikaa hyvin tietäen, että "pikku" koskisi pojan kunniaan. Miksi hän olikin niin Ollin näköä!

Pojat tulivat kaikki kolme, antoivat kätensä kumartaen ja sanoivat nimensä: Heikki, Tuomo, Väinö.

Väinö jäi odottamaan Saiman eteen, sillä aikaa kun Saima pyyhki poikien käsistä kastuneita sormiaan. Vai niin, nämä olivat kasvatettuja poikia.

– Tässä on sormi, Väinö, vedäppäs!

Väinö tarttui rehellisesti Saiman keskiseen, asetti paljaan jalkansa Saiman siroa kesäkenkää vasten ja veti vakavasti. Saima tunsu sormensa olevan kuin rautarenkaassa, veti ja veti oikein toden perästä, mutta Väinö ei hellittänyt, puristi innoissaan sormea kuin pihdissä. Saima parahti, luuli sormensa katkenneen, niin kipeää se teki. Samassa Väinö hellitti.

Saima katseli ja kannatteli kipeää sormeaan ja vedet kierielivät silmistä.

Olli oli ilmestynyt kuistille juuri silloin kun Saima parahti, katsoi

Väinöön vihaisesti ja otti Saiman sormen käteensä.

Pojat menivät pirttiin kummastellen katseltuaan mustasilmäistä tyttöä.

– Katsokaahan, ei tämä ole poikki eikä sijoiltaan, joka nivel liikkuu, on kunnossa. Naurakaa nyt vähän, pikkusen vaan, noin, sanoi Olli katsoen Saimaa silmiin ja sivellen sormea.

Saima nauroi kyynelten ohella.

– Jo päivä paistaa. Sormi kyllä paranee.

– Te olette mainio lääkäri!

– Kuka on sanonut, etten olekin lääkäri, sanoi Olli, yhä sivellen sormea ja hymyillen.

– Oikeinko totta te olette tohtori?

Olli naurahti eikä päästänyt Saiman kättä, hieroi vain hiljaa loukkaantunutta sormea.

Saima ei vetänyt pois kättään, hänen oli hyvä olla – turvallista, oo, tämä oli lepoa!

Aurinko poltti hänen jalkojaan, ruusut, neilikat, liljat kuistilla tuoksuivat huumaavasti, pääskynen puhui pojilleen räystään alla pesässään ja kärpäset surisivat lasissa. Saiman katseet lensivät kukasta kukkaan, siirtyivät äkkiä sormeen, jota Olli oli hieroessaan kovemmin koskettanut, siitä Ollin rannetta myöten hitaasti ylös Ollin leukaan, suuhun ja silmiin – ah!

– Minua uuvuttaa. Ei, antakaa minun —

Olli päästi käden ja Saima poistui. Mutta häntä ei uuvuttanut, hän oli rauhaton, iloinen, hillittömän vallaton ja hänen huoneestaan kuului riemuisaa laulua ja esineet nousivat huimaavaa vauhtia kopasta tuoleille, pöydälle, seinille, laatikkoihin, ja pian hän juoksi ulos kedolle, palasi takaisin syli täynnä niittykukkia, juoksi salit ja kamarit, laittoi kukkia joka maljaan, sirotti akkunanpieliin ja vei pirttiin, koristi emännän pään ja leikki ja nauroi, niin että emäntäkin yhtyi hänen vallattomuuteensa, tavotti kiinni ja nauroi:

– Saimakos vasta osaa! On kuin kissanpoikanen tuossa lattialla; vanhankin pitää nauraa.

– Kuulkaahan, äiti! – "Äiti" sanottiin niin hyväilevällä äänellä, että emännän sydän vavahti.

– No!

– Kaksi vielä kuudesta puuttuu.

– Saimahan ei vielä ole nähnyt Aapoa ja Maunua. He ovat vajassa höyläämässä.

– Mitä he höyläävät?

– Akkunautoja.

- Tuotako uutta taloa varten?
- Uutta taloa varten juurii
- Minne tämä vanha joutuu?
- Tässä asutaan myös.
- Kuka siinä uudessa asuu?
- Joku pojista.
- Miksi joku?
- Joku ensiksi pesän perustaa. – Saiman sydän sävähti.
- Minä menenkin katsomaan, kuinka uutta taloa laitetaan!

Saima hypähti tanssiaskelin lattian poikki ja juoksi ulos. Keskellä pihaa seistessään hän kuuli höylän kaapaisevan puuta säännöllisesti. Hän lähti niinipuun vilpoisesta varjosta juosten ääntä kohti ja näki suuressa vajassa pihan laidalla valkoisia paidanhihoja säännöllisessä liikkeessä. Kaksi miestä kiskoi härkähöylää rosoisen laudan pinnalla.

Olli istui hajareisin hirrellä levitellen jäykkiä papereita eteensä.

- Mitä nämä ovat? kysyi Saima tultuaan likelle.
- Akkuna- ja ovipiirustuksia ja pilareita.
- Siihen uuteen taloonko?
- Uuteen taloon, sanoi Olli laskien paperin käärröön.
- Kuka on piirustanut?
- Minä ne olen kaavaillut, sanoi Olli ja kohotti samalla akkunapuitetta.

Saima katsoi häneen pitkään ja epäillen.

- Oletteko te arkkitehtikin?

– Kuka on sanonut, etten olisi.

– Oman talon arkkitehti.

– Niin, oman talon arkkitehti, sanoi Olli ja nosti neliskulmaiseksi hiotun pilarin, jonka yläpää oli veistetty kaareviksi lehdiksi. Saima kahlasii polvia myöten höylänlastuissa, jotka kahisevina tarttuivat kiinni kaikkialle, kiemuroivat jaloissa valkoisina ja kelluvina.

– Kuinka täällä on hauskaa! huudahti Saima vetäen nenäänsä puiden pihkaista hajua.

Aapo ja Maunu olivat äitinsä näköisiä, lyhyitä, jätterii poikia ja

Ollin rinnalla nuoria.

– Katsokaa, tässä on valmiita pilareita ja akkunapuitteita, sanoi

Olli.

– Pilareja? Saima taas katsoi Olliin kysyvästi.

– Niin, kylläkin pilareja. Minä en tahdo ovia enkä monia soppia.

Pirtti pitää olla kuin metsä, avara ja korkea.

– Se olisi ihanaa, kuin metsä, avara ja korkea! Mutta mitä sanovat

Aapo ja Maunu?

– Me? Pojat pysäyttivät härkähöylän ja katsoivat hymyillen toisiaan, kädet yhä höylän sarvissa.

– Vaikk' ois mökki kuin varpusen häkki, niin ei ois' väliä mitään, sanoi Aapo.

– Mutta kulta se olla pitää, lisäsi Saima.

Pojat taas katsoivat toisiinsa ja alkoivat höylätä. Olli mittaili siloisia puita ja veti kynällä ja viivaimella merkkejä, piirteli numeroita ja sahasi.

– Katsokaahan tuota akkunapuitetta, mitä pidätte siitä? kysyi Olli.

– Ei minun pääni taida siinä kattoon ottaa? Saima asettui alalaudalle seisomaan ja Olli piteli puitetta.

– Saatte vielä kädetkin nostaa, eikä sittenkään satu, sanoi Olli. Emäntä huuteli heitä illalliselle.

Oli jo myöhä. Vanhat harjuvaarit olivat synkistyneet ja niiden juurella murjotti mustana tumma kuusikko.

Illallisen jälkeen Saima yritti istua hetken kuistilla, mutta väsymys kietoi hänet pehmeisiin pauloihinsa ja hiljaisena kuin kiltti, uupunut lapsi hän ojensi kätensä emännälle ja Ollille.

– Hyvää yötä!

– Hyvää yötä!

Hän nukkui ensimmäisen yönsä Kulanpään kartanossa unia näkemättä.

III

Seuraava päivä oli hehkuvan kuuma. Kun Saima yritti istua kuistilla, huumasi päätä, suu kuivui ja lattia poltti paljasta jalkaa. Oli niin hiljaista, että olisi voinut kuulla lehden puusta putoavan.

– Missä ihmiset ovat? kysyi Saima emännältä, joka yksin hääraisi tuvassa.

– Heinässä. Olli ja Maunu ovat koko yön ajaneet heinää poikki, ja nythän on kohta keskipäivä ja liiaksikin kuuma, kuivaa korret rutosti, mutta täytyyhän ne korjata, kun kerran poutaa on, puhui emäntä touhutessaan nisuleipiä ja kahvia suureen pesukoppaan.

– Minä autan äitiä! huudahti Saima. Minua oikein hävettää, kun makasin näin kauan ja äiti on yksin saanut puuhata.

– Vai, eihän Saima nyt meikäläisten töihin, kun on tullut kesälomalle, sanoi emäntä.

– Äiti kulta, alkää sanoko koskaan niin, tahtoisin, voi, pyydän, että äiti pitäisi minua oikein omana tyttärenään, opettaisi ja käskisi. Olen perin outo, saamaton, typerä näissä töissä, mutta tahtoisin oppia, koteutua! Saima puheli näin seuraten emäntää, kantaen kuppeja, kannuja, maljoja ja pannua alas portaita pienille kärryille, joilla kestitystä kyyditettiin heinävainiolle.

Emännän kasvot loistivat ilosta ja tyytyväisyydestä. Tällainen sydämellinen puhe ja luonnollinen välittömyys vallotti jäykkään käytökseen tottuneen hyväluontoisen ihmisen. Ja sekin, että

emäntä kaipasi tytärtä, nuorta naista, joka ymmärtäisi uusia tapoja, osaisi sellaista, mitä ei emäntä itse osannut, auttoi Saimaa hänen suosioonsa. Mutta sittenkin hän epäili.

– Saima taitaa sentään olla liian hieno näihin meikäläisiin oloihin.

Eihän sitä —

– Millä voin teille vakuuttaa, etten ole liian hieno? Olen neuvoton, äiti, aivan aseeton sellaista syytöstä vastaan. En voi muuta kuin pyytää teitä uskomaan, että tahdon elää kuin te elätte, että tämä on minusta ihanaa tosielämää ja että pidän teistä, äiti, kuin Vanhasta Viisaasta, yhtä paljon!

– Kyllähän Saima ihmiset voittaa, eilen illallakin piti sellaisen riemun, että koko talo oli naurussa suin kuin kihlajaisissa.

– Te nauratte, vaan ette luota minuun. Mutta minä tahdon, että luotatte!

– Totta kai sitä luotetaankin. Voi, voi, sellainen äly kun Saimalla on! Riittäisi jo vähempikin.

– Te uskotte, että voisin hyödyttää, voisin tehdä, mitä äitikin tekee!

Saima pyöräytti emäntää pihalla ja unohti sillä hetkellä itsekin, että koko hänen intonsa oli ollut alkuaan oikkua, miellyttämisen tavottelua ja jotakin, mistä hän ei itsekään ollut selvillä, jotakin uutta, huumasta – taikaa!

Olkoon mitä on, se vie mukaansa ja viehättää, ja minä seuraan kuin mehiläinen kukan houkuttelua ja elän, elän! hyräili Saima itsekseen vetäen keveitä kärryjä pitkin jyrisevää maantietä.

Ruohossa sirisivät heinäsiirkat, perhoset etsivät toisiansa, kärrynpyörissä ratisi hiekka ja Saima kuuli omat askeleensa ja sydämensä lyönnit. Metsästä tuli hieno kulon haju, mutta heinän huumaavat tuoksut upottivat sen itseensä ja herättivät Saimassa rohkeita lemmenkuvia.

Mistä, miten ne syntyivät? kysyi hän samassa itseltään, mutta silloin ne haihtuivat.

– Äiti, ovatko Olli ja Maunu olleet koko yönkin heinässä? kysyi hän, kun oli päästy heinäväen lähelle.

– Onhan ne. Mitä se nyt sitte nuorille ihmisille?

– Ei sen vuoksi. Nyt minä laitan liinan nurmelle ja kaikki kupit näin ja pannun tuohon. Tästä tulee juhlallista. Tuo suuri leipävasu tuohon syrjälle, siitä minä haen tarjottimella aina uutta ja tarjoilen. Joko käsketään?

– Käsketään.

He huitoivat liinalla ja väki tuli aamupäiväkahville.

Saima katseli heitä, kun he lähenivät heinäsaaroilta, eri haaroilta, ja samassa hän siirtyi lapsuutensa aikaisimpiin vuosiin, jolloin oli isänsä puodissa katsellut heitä ovenraosta ja kadulle tähystänyt akkunasta ja pihalla tuijottanut heidän hevosiaan, kärryjään ja muita tamineitaan pienen puistikon säleaidan rakosista.

Nyt he tulivat yhä lähemmäksi. Tunsiko hän heitä? Ei aivan; ennen, niin silloin, lapsuuden aikoina, he olivat olleet suurempia, muhkeampia, oudompia ja melkein äkäisiä siellä pihalla. Ja säleaita oli välttämätön.

Nyt ei ollut säleaitaa. Eihän sitä olisi voinut käyttääkään. Nuo tulijat tuolla olivat täällä kuin isännät kotonaan: ystävällisiä, omaisia, aivan kuin kasvavat puut metsässä. Mutta he tähystivät, katsoivat hiukan sivulta ja vilkaisivat ohimennen toisiinsa kuin kysyen: mitä ihmisiä tuo lienee?

Ja Saima kysyi itseltään, leipää tarjoillessaan, mitä hän oikeastaan heiltä tahtoi, isänsä vanhoilta ostajilta.

Samassa eräs vanha mies rykäisi, nosti lanteille valahtaneita mekkohousujaan ja sanoi leipää poskeensa painaen: – Kyllähän minä tunsin teidän isänne ja tunnen teidätkin ukon näöstä.

Saima kuuli äänen vieressään ja katsoi samassa haljuihin silmiin tuuheiden kulmakarvojen varjossa.

– Tunsitteko, kävittekö meidän kaupassa?

– Kävin kyllä, kerta kuussa vähintäin, ei mistään saanut niin hyvää mahorkkaa kuin Ranta-Janhulta. Ei ryökkinä taida tietääkään siitä nimestä. Rantaahan se kaupunginlaita oli ja meikäläiset antavat aina nimen maata myöten.

Sivukatseet muuttuivat omistaviksi. Nyt he tiesivät, kenen tytär ja mitä ihmisiä hän oli.

Saima vilkaisi heihin rohkeammin ja sai hymyn vastaukseksi. Aapo lauloi etäämpänä vainiolla:

Hilsuni vietän Viipuriin ja lähden Amerikkaan, tai
heitän hänet hiivattiin ja nainkin aika rikkaan.

Nauru remahti.

– Kas, se poika keksii, sanoi vanha mies.

Säleaita haihtui Saiman mielestä, mutta väen mielestä ei

haihtunut se tosiasiassa, että Saima oli rikkaan Ranta-Janhun ainoa perillinen, ja se oli jotakin.

Olli tuli viimeiseksi kahville, nosti hattuansa otsalta niskaan, sipaisten tukkaa. Kasvot hehkuivat kuumuudessa, ja paljas rinta paistoi paidan viilekkeestä.

Saimaa huumasi tuo luonnollisuus. Nuo toiset voivat olla miten tahansa, mutta Olli!

– Äiti, minä riisun myöskin hepsut kaulastani, koska muutkin ovat täällä paitasillaan, sanoi hän katsoen uhitellen Olliin.

– No, mitä niillä tässä kuumuudessa, sanoi emäntä.

Saima irrotti harsohuivin kaulaltaan paljastaen hohtavan valkoisen niskan, astui pientarelta syvälle ruissarkaan ja poimi sieltä ruiskukkia.

– Ai, jai, sanoi vanha mies, rypistäen tuuheita kulmakarvojaan.

Astuisikohan ryökinä leivänkin päälle?

– Minäkö, mitä te sellaista kysytte?

Olli katsoi ärsyttävän veitikkamaisesti Saimaan ukon takaa.

– Poljettehan nytkin jumalanviljaa.

Saima punastui, astui pois saralta, mutta katsoessaan Olliin häntä harmitti.

– Taisin tehdä pahasti, sanoi hän lepyttääkseen vanhusta.

– No, ei mitään, ei mitään. Minä olen vanha mies ja puhun suoraan asiat. Mutta kuulkaas nyt, isäntä, parransänget poskissani syhyä ja leukoihini on pari kertaa puhaltanut nuoskea henkäys. Yöllä on sade niskassamme.

Kaikki katsoivat selvää taivasta.

– Katsokaa tuonne, sanoi Olli, osottaen kädellään laajan selän vastaista rantaa, ettekö näe tuolla taivaan kulmalla pientä, valkoista hattaraa?

Katseet jännittyivät, kädet varjostivat silmiä ja myönnytyksen hyminä kuului naisten ja miesten puolelta.

– Ennen puoliyötä pitää olla eiliset ja täänpäiväiset kuivat heinät korjussa! sanoi Olli päättävästi. Maunu, niittohevoset ovat aamupäivän levänneet, saavat vetää häkkiä. Niistä saadaan kaksi paria. Haravia ei kauaa enää tarvita, niistä saadaan toiset kaksi paria. Nyt työhön ja hiki hattuun.

Hän heitti heinätalikon olalleen ja astui saran päähän, riisui hevoset haravan edestä ja kiinnitti valjakon häkkirekeen.

Miehet ja naiset ryhmittivät häkkien ympärille ja kärväät tyhjentyivät huimaa vauhtia häkkiin. Naiset vetivät rippeet haravilla sylyksiksi ja seurasivat kiitäviä hevosia karvaalta karvaalle. Olli huusi: – Häkki lujaan, miehet, survokaa! ja mies hyppi kuin karamatti häkissä, samalla kun heinälyhteet pilvinä heittyivät hänen päälleen.

Näin huhdottiin ensin kolmella, sitten neljällä saralla hengähtämättä.

Aurinko oli valkoinen, ilmassa kipinöi, heinän sängessä siritti, perhoset etsivät kumppaniansa ja maa huokui kuumuutta janoissansa.

Saima auttoi emäntää huojuen melkein tajuttomana auringon paahteessa. Silmissä säkenöi, ohimoissa takoi. Hän hillitsi

itseään huutamasta: varjoa, varjoa, vettä! Mutta keskellä huumausta hän ihmetteli:

– Nuo ihmiset! Kuinka he kestävät? Katsokaas, äiti, Olli on aina ensimmäinen ja viimeinen häkkinsä luona. Äiti, nyt en minä jaksa enää, niskaani polttaa kuin tulessa, minä menehdyn!

– Voi, voi tuota Saimaa, kun nyt paljasti aran ihon aurinkoon! Nyt se on palanut ihan kuin paistikas. Täällä on vielä kermää, voidellaan ja pannaan sitten tämä liina peitteeksi. Voi, voi, kuinka se nyt noin? Aurinkokin on tänään niin äreä, niin äreä, puheli emäntä vetäen hänet pientarelle viljan varjoon ja hoidellen palanutta niskaa. – Kyllähän se Olli saa väen työhön, puhui emäntä jatkaakseen keskustelua, sillä hän puhui aina mielellään Ollista.

Kaksi palvelijaa erkani väestä. He veivät kärryt ja menivät emäntää auttamaan päivällisen laitossa ja karjan lypsyssä.

Saima jäi ruohoon lepäämään viljan varjoon. Miesten huudot hevosille ja Ollin määräykset kaikuivat hänen korviinsa kuin yläilmoista ja loittonivat yhä.

– Olenko tosiaan samanlainen ihminen kuin nuo muut tuolla niityllä?

Hän hymyili ajatellessaan itseään nostelemassa jättiläissylyksiä heinähäkkiin auringonpaahteessa, jota hän ei voinut kestää vähääkään. Enkä minä viitsisi. Miksi Olli viitsii? Vanha Viisas pitää hänestä, sanoo viisaaksi ja hyväpäiseksi, miksei hän sitten ruvennut järkenään herraksi?

Samassa kuuma huumaus huuhtaisi kuin aalto kaikki

järkevät mietteet, ja hän antautui kuuntelemaan Ollin ääntä ja nousi seisaalleen nähdäkseen heinäväet, jotka yhä kuumeisessa kiireessä heittelivät heiniä suoraan ruvoilta häkkeihin, ja katseli hevosia, jotka kiisivät nelistä suurelle ladolle, kiipesivät kiivain askelin laakeata siltaa ladon keskukseen, jättäen kuormansa jättiläiskaton alle. Sieltä kuului huutoa, naurua ja hevosten hirnumista. Kaksivuotias varsa oli pantu polkemaan heiniä tiiviiksi latoon ja sen hurja riemu oli tarttunut työn ja kuumuuden huumaamaan väkeen.

Saiman silmissä nuo ihmiset olivat jättiläisiä, luonnon rajua voimaa, jota hän hiukan pelkäsi ja ihmetteli.

Hän riuhtaisi itsensä irti velttoudesta, palasi taloon, otti käsiliinan ja riensi alas rantaan uimaan. Hän oli juuri heittänyt vaatteet yltään ja upottanut polttavat jalkansa viileään veteen istuen ruohoisella rantaäyräällä korkean heinän varjossa, kun ruokakello soi. Samassa kuului hevosten kavioiden töminää pehmeällä tiellä ja pikkupojat nelistivät suoraa päätä veteen.

Olipa onni, etten mennyt laiturin lähelle, ajatteli Saima ja piiloutui äyrään ja ruohon taa.

Hevosten korskuminen vedessä ja uljas astunta rannalle välkkyvinä oli

Saimalle uusi ja outo näky, jota hän katseli ihailien.

Tuskin olivat pojat uittaneet hevosensa, kun tuli Olli ratsastaen ja ohjaten kahta hevosta riimusta. Hän talutti ne veteen sidottuaan köyden riimuun ja astui itse laiturille. Kun pikku pojat olivat uineet, veivät he kaikki hevoset pois. Saima hätkähti, kun

Olli – hän pidätti henkeään – Olli heitti harvat vaatekappaleensa rannalle, juoksi reippaasti laiturille, seisoi hetken käsivarret ristissä rinnalla syvään hengittäen ja ulapalle katsoen. Saima katseli lumottuna miestä auringon hohteessa voimaa uhkuvana, sopusuhtaisena, elämästä riemuitsevana.

Hän huudahti säikähtäen. Olli oli nostanut kätensä pystyyn, liittänyt sormet suipoksi pään yli ja syössyt syvyyteen.

Henkeään pidätellen Saima odotti, sillä laiturin taakse selälle päin hän ei voinut piilopaikastaan rannalta nähdä. Mutta pian hän kuuli vihellystä, joka eteni, ja nyt oli Saima yksin. Hän painui hiljaisena veteen, nousi raukeana, puki hitaasti ylleen, liikkuen kuin unessa, astui peltotietä – yhä uneksien – , silmissä näky laiturilta, ja se hymyili hänelle ja muuttui omaksi, aivan läheiseksi. Se oli salaisuus, hänen yksin, nosti vedet silmiin ja oli niin uskollisen hellä.

Myöhästyneet kullerot nuokkuivat norossa ja koskettivat hiljaa keltaisilla kukillaan hienoja helmoja: Onnellinen uneksija! kuiskasivat ne ja lemmikit ojassa nauroivat kuin lapset. Eikä Saima ollut koskaan nähnyt niillä niin suurta kukkaa. Ja apila huusi laajalta vainiolta: nauti elämän tuoksusta niin kauan kuin voit!

Niin on, niin on! visersi pääskynen tavottaessaan kärpistä kultansa kanssa.

Peltotie loppui – unta jatkui – ja Saima astui portaita ylös, meni pirttiin, näki väen pitkän pöydän ympärillä. Se oli kuin hääpöytä ja sen päässä istui äiti ja hänen sivullaan –

Olli. Samako Olli? Sama päivän paahtama, uskollinen hellyys silmissä, kasvoilla. Urheilupaita ja kaulaliina. Köyhää koreutta! Hän itse on —

– Saima, sanoi emäntä, olen hakenut ja huudellut pitkin. Saima tulee tänne, täällä on tilaa, puhui emäntä vetäen häntä kädestä sivutsensa Ollin viereen.

Unta jatkui yhä ja näky laiturilta oli muuttunut todelliseksi Olliksi hänen rinnallaan.

– Mikä Saiman on? kysyi emäntä, – polttaako kaulaa vielä?

– Onko kaula palanut? sanoi Olli nähdessään Saiman tulehtuneen niskan. Totta tosiaan, tuommoinen voi olla hyvin kiusallista! lisäsi hän siirtäen harsoliinaa hiukan syrjään.

Saima kalpeni ja sulki silmänsä, sillä uskollinen hellyys oli katsonut häntä silmästä silmään – eikä ollut unta!

Väki nousi pöydästä ja kukin etsi varjoisan lepopaikan viileällä nurmella ruokaperäsiä ottaakseen.

– Laitetaan kaulalle kääre, sanoi Olli, ja Saima totteli hänen ohjeitaan tahdottomana. He istuivat kuistille lähetysten silmien sopimuksesta ja Ollin katseissa oli raukea hellyys ja kysymys: Uskallanko?

Vai oliko se tuon jättiläisvoimaisen miehen lepoa? epäili Saima.

Mutta koko hänen naisellinen suloutensa vastasi: Uskallat.

Ja niin he katsoivat toisiaan silmästä silmään, eikä se ollut unta.

– Tänään on ollut kuuma päivä, sanoi Olli, mutta matala,

värehtelevä ääni sanoi: Sinä olet suloinen.

– Olli, ettekö tahdo mennä lepäämään, olette ollut koko yön ja päivän työssä, minä pyydän! Äänessä oli hellää huolta, jota ei yritettykään salata.

– Minä en ole väsynyt ja huomenna on sunnuntai ja tänään on – hän katkaisi sanansa – voisin kantaa teidät tuonne harjun huipulle! huudahti hän ja ojensi jäntevät käsivartensa kietoen ne lujasti ristiin rinnalleen ikäänkuin vangitakseen vaarallista lumousta.

Saima näki hänen avoimissa silmissään polttavan tulen, nousi seisaalle ja sanoi:

– Se on hirveän jyrkkä. Minua huimaisi.

– Ja minä tukisin, kuiskasi Olli aivan lähellä.

– Menkää levolle! huudahti Saima itsekään tietämättä mitä sanoi.

– Täytyykö minun?

– Täytyy! huusi Saima kuin hädässä, sillä jos Olli olisi hetkenkään viipynyt ja tullut lähelle, olisi hänen täytynyt heittäytyä hänen syliinsä tai menettää tajuntansa.

– Minä menen pellolle, sanoi Olli naurahtaen väkinäisesti ja katsoi omistavasti Saimaan.

Olli astui vanhain niinipuiden ohi pitkin hiekkaista käytävää, kääntyi vielä kerran portilla ja nosti lakkiaan.

Saima katseli häntä lumottuna ja lausui ääneen:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.